Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 20.08.1972
Sayfa : 5

Uluslararası Müzeler Konseyi Müdürü Türk müzecilerine hayran

Modern müzecilik, açıkhava müzelerinin milli parklar haline getirilmesinde fayda görüyor.

«74 ÜLKENİN MÜZELERİNİ GEZDİM, MÜZECİLERİNİ TANIDIM, AMA TÜRKİYE'DEKİ MÜZECİLER HİÇBİR YERDE YOK, DİYEBİLİRİM. MÜZECİLERİNİZLE ÖVÜNEBİLİRSİNİZ AĞZIM AÇIK KALDI, DOĞRUSU»

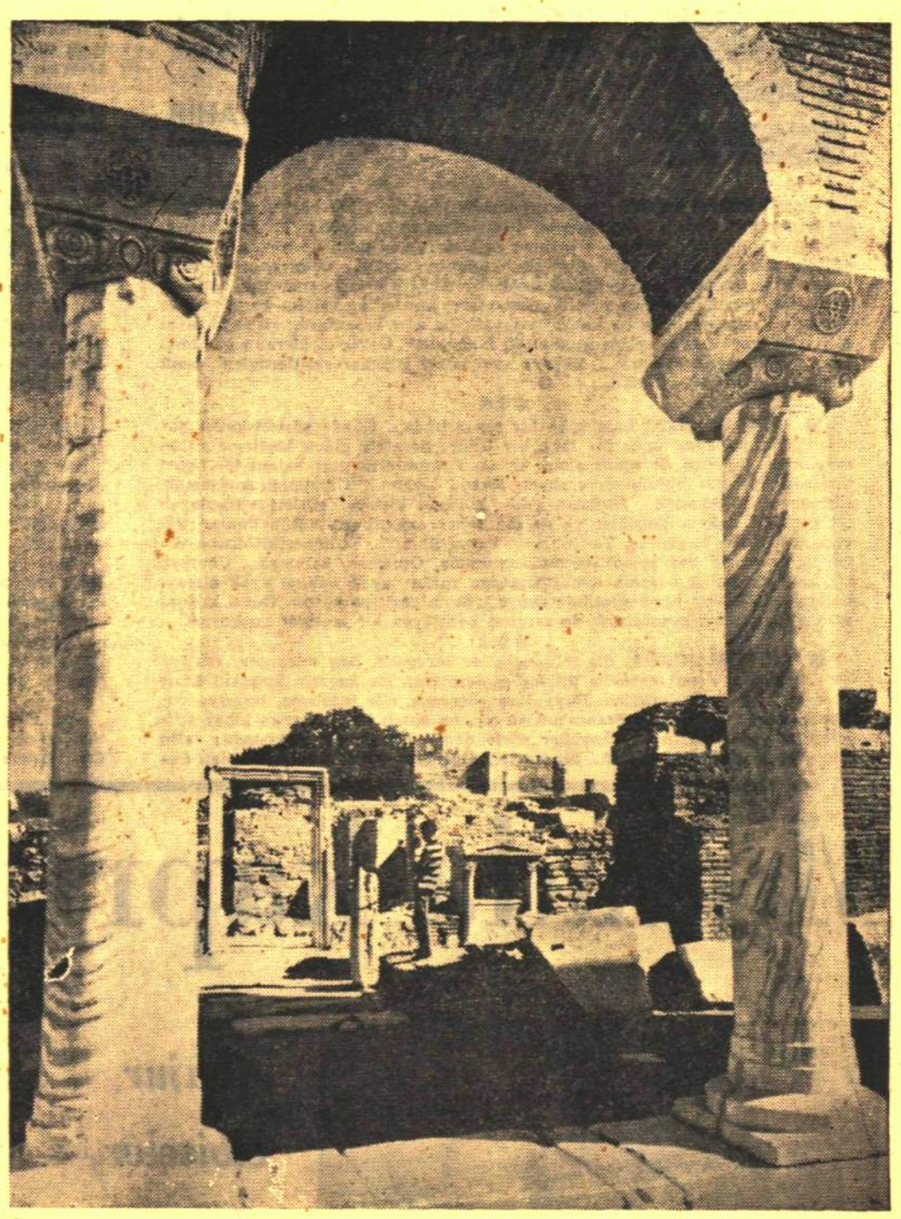

Uluslararası Müzeler Konseyi Müdürü müzelerimiz için şöyle diyor: «Türk müzeleri Avrupa ölçülerine göre kusursuz. Ama bize kalırsa Türklere kapalı kalmış gibi.»

"Türk müzelerinin öğretici yanı noksan,,

K. DAPONTE

Paris'ten yazıyor

«74 ülkenin müzelerini gezdim, müzecilerini tanıdım, ama Türkiye'deki müzeciler hiçbir yerde yok, diyebilirim. Müzecilerinizle övünebilirsiniz. Ağzım açık kaldı, doğrusu..»

Uluslararası Müzeler Konseyi (İCOM) Müdürü Hugues De Varine - Bohan, Türkiye'de yaptığı son inceleme gezisinin izlenimlerini bize böyle özetledi. İCOM'un barındığı UNESCO binasında kendisiyle görüştüğümüz Fransız müzecilik uzmanı, genç ve dinamik bir bilim adamı.

İlginç bir teklif

Müzecilikte devrimler yaparak halka inmek ve müzeciliğin olanaklarından faydalanmak için ilginç görüşleri de var. Örneğin, Avrupaya akın eden Türk işçilerine değinerek bu işçilerin en kalabalık olduğu ülkelerin şehirlerinde müze - sergiler açılmasını tavsiye ediyor.

«Almanya, Belçika ve Fransa'da açılacak bu sergilerde, işçi olarak çalışmaya gelen bu insanların kendi memleketleri hakkında Avrupalıları aydınlatmak lâzım. Bu insanların eserlerini, folklorunu göstermek gerekir. (İşte memleketimize çalışmaya gelen bu işçilerin kendi ülkelerinde de bunlar var) demek lâzım.»

Fransız müzesine göre, «Türk işçilerinin memleketi Avrupalıla ra tanıtılmalıdır. Bu sergi - müzelerde öğretici diyagramlar, ha ritalar, grafikler gösterilmeli, tipik eşya ve eserler sergilenmelidir.»

Geçici müzeler

Bu konudan sonra, dünya müzeleri arasında karşılıklı olarak geçici ve gezici sergiler düzenlenmesi işine de değiniyor, Müzeler Konseyi Müdürü:

«Müzelerin, «Müzelik» olmaktan çıkıp, gezmeye gitmeleri zamanı geldi artık! En ideal yol, müzelerin en iyi örneklerini, hiç olmazsa ellerinde hazinelerin bir kısmını diğer dünya ülkelerine de göstermeleridir. Ancak bu masraflı ve büyük bir iş. Bu nedenle tarihi ve antik eserlerin gittikleri ülkede 1-3 yıl kalmaları gerekecek. Birçok ülkeler ise bunun sakıncaları üzerinde duruyorlar, çeşitli itiraz ve nedenler öne sürüyorlar.»

Türkiye'den kaçırılan eserler için Suriye üzerinden Beyrut, Zürih, Bale, Londra ve Amerika yolu kullanılıyor.

En tutarlısı Türklerin

Hugues De Varine - Bohan, öne sürülen kanıtlar arasında Türk görüşünü «en tutarlı» bulduğunu da gizlemiyor:

«Türk müzecileri bu konuda diyorlar ki, (Avrupalıların arkeolöji kazılarında artık yeni çıkacak bir şey kalmadı. Herşey biliniyor, tarihlerini aydınlatacak yeni bir buluntu beklenmiyor. Yeni bir Roma hamamı, ya da bir Elen sütunu, eskilerine eklenmekten başka bir işe yaramaz. Ama Anadolunun tarihi böyle değil. Anadolunun tarihi sonsuz. Bugün bile, çıktıkça yeni şeyler öğreniyoruz. Kazılarda ortaya çıkacak yeni buluntuların değerlendirilmesi ise çok kez yıllara bağlı. Bu nedenle bütün bu değerlendirilmeler tamamlanmadıkça Türkiye'nin eserlerini dışarıya göndermesi hem sakıncalı, hem de eksik bir iş olacak.»

Tarihi eser kaçakçılığı

Buradan, tarihi eser kaçakçılığına geçiyoruz. Hugues De Varine - Bohan, bu sorunu enine boyuna incelemiş, biliyor. Tarihi eser kaçakçıları ile yapılmakta olan savaşın, esrar kaçakçıları ile yapılan savaşa benzediğini ve her yıl dünyanın dört bir yanında, bu yolda cinayetler bile işlendiğini söylüyor.

Ama Türkiye'de tarihi eser kaçakçılığının önlenmesi amacıyla alınan tedbirleri tatmin edici bulmakla beraber, Prof Dr. Faruk Erem'in 24.7.1972 günlü Cumhuriyet'te çıkan yazısındaki tedirginlikleri de paylaşıyor.

ICOM'daki Türk belgeleri

Müzelerin, kaçak ve gizli yollardan tarihi ve antik eser sahibi olmalarını önlemek amacıyla İCOM tarafından «kurallar» da hazırlanmış. İCOM merkezinde şu anda 115 ülkeye ait müzelerin kanun ve tüzükleri mikrofilm olarak sınıflandırılmış.

Türkiye ile ilgili belgeleri görmek istedik. Kaşla göz arasında çıkarılan fiş, kocaman mikrofilm makinesine takılınca hayranlık ve şaşkınlık arasında bocaladık:

Birinci belgenin başlığında Türkçe olarak şunlar okunuyordu:

«Osmanlı İmparatorluğu - Antikler Direktörlüğü - 1907.»

Herhalde bu, ilk Türk müzecisi Osman Hamdi Beyin Âsari Atika Nizamnamesidir. diye düşündük.»

«Peki, elinizde bundan başka belge yok mu?» diye sorunca Fransız müzecisi, ikinci belgeyi de mikrofilm makinesine taktı:

«Kültür İşleri Müdürlüğünün 1930 tarihli yazısı» idi bu kez. Tabii arşivde bunların Fransızca çevirileri de var.

«Bu yıl Türkiye'ye gittiğinizde yenisini istemediniz mi, vermediler mi?» diye soruyoruz:

«Galiba yeni kanun hazırlanmıştı ama henüz Meclisten geçmemişti» cevabını alıyoruz. Oysa Afganistan'ın aynı fişteki kanunları 1958 yılına ait..

Kaçakçıların yolu

Hugues De Varine - Bohan Türkiye'deki çalışmaları sırasında Türk meslektaşları ile kaçakçılık konularını görüşmüş; Türk müzecilerinin durumu titizlikle izlediklerini belirterek Türkiye'den kaçırılan eserler için Suriye üzerinden Beyrut, oradan da Zürih, Bale, Londra ve Amerika yolunun kullanıldığının saptandığını söyledi.

Yatlarıyla İskenderuna gelen bazı yabancı «turistlerin» de Hatay'dan tarihi ve antik eser kaçakçılığı teşebbüslerine giriştiklerini ekledi.

Fransız mucizesine göre, Türkiyedeki tarihi eser kaçakçılığı faaliyetine katılanlar şöyle sınıflandırılıyor:

1) Profesyonel koleksiyoncular,
2) Köylerdeki eşraf, imam gibi kişilerle ilişki kuranlar ve dini tapınaklara bağışları teşvik edenler,
3) Gerçek profesyonel tarihi eser tüccarları, (Bunlar kaçak kazıları teşvik ederek dinamit kullanılmasına da göz yumar)
4) Hazine avcıları, (Bunların arasında bazı tarihçi ve yazarlar da vardır)
5) Turistler, (ki çoğunlukla madalya v.s. peşinde koşarlar)

Yabancı misyonların diplomatik dokunulmazlığı

Tarihi eser kaçakçılığı ve hırsızlığı konusunda. Seylân Milli Müzeler Müdürü Dr. Da Silva ise, Icom'un üç ayda bir çıkan dergisinin son sayısında, bazı yabancı misyonerlerin çeşitli ülkelerde diplomatik dokunulmazlıktan faydalanarak tarihi eser kaçakçılığına hizmet ettiklerinin bilinen bir olay olduğunu tekrarlıyor.

Bunlara, bir de «turist» olarak gelen yabancıları ekleyen Dr. Da Silva, çok kez araştırıcılarla bilim adamlarının da gittikleri ülkelerde, halkın ve ilgililerin yardım ve yakınlığını kötüye kullanarak ahlâk dışı davranışlarda bulunduklarını da belirtiyor.

Çalınan eşyaların listesi

Icom'un dergisinde ayrıca, Interpol tarafından dağıtılan dünyanın çeşitli ülkelerindeki tarihi ve antik eşya hırsızlıklarının listesi de yayınlanmaktadır.

Interpol'le, tarih eser kaçakçılığı savaşında sıkı bir işbirliği yapıldığını ekleyen Hugues Devarine - Bohan, uluslararası piyasada kaçakçılık yapanların fişlerinin de hazırlandığını söyledi.

Örnek çalışma

Fransız müzecisi bu arada, Türk müzecilerinin kaçakçılığı önlemek ve değerli antik eşyaların yurt dışına çıkmasını engellemek amacıyla İstanbulda uygulanan bir metodu överek yabancılara örnek gösterdiğini ilâve ediyor:

«Her gün, diyor Fransız uzmanı, Kapalıçarşı ve Bedesten gibi yerlerde, antika ve diğer değerli eşyaların satışlarını izlemek için bir adamlarını gönderiyorlar, seferber ediyorlar. Gerektiği zaman da bu görevli, yurt dışına çıkmasını sakıncalı gördüğü eşyaları müzeler için satın alabiliyor veya satışını yasaklıyor.»

Yakındoğu ülkeleri toplantısı

Uluslararası Müzeler Konseyinin Müdürü, tarihi eser kaçakçılığını önleme çarelerinin karşılıklı olarak ve işbirliği çerçevesinde aranması için Icom'un himayesinde Türkiye, Yunanistan, İran, Afganistan, Pakistan, Lübnan ve Kıbrıs'ın katılacağı bir toplantı yapılmasına taraftar. «Biz hazırız, diyor, yeter ki ilgili ülkeler de bu konuda kendi aralarında bir karar alsınlar.»

Uyarıcı panolar

Fransız müze uzmanına, yabancı turistlerin de bilerek, ya da bilmeyerek katıldıkları tarihi eser hırsızlığının önlenmesi için ne gibi çareler düşündüğünü sorduk:

«Bu çarelerden biri, Türkiye'deki meslektaşlarıma da tavsiye ettiğim gibi, çoğunlukla yabancıların uğradığı hava alanı, liman, gar ve istasyon gibi yerlerde, zarif bir şekilde hazırlanmış Türkçe ve İngilizce yazılmış panolar koydurmak olacaktır. Bu panolara «Tarihi eserleri satın almayınız - tarihi eserleri yurt dışına götürmeyiniz» dedikten sonra, yasaklardan bahsetmeli ve yabancılar, hattâ Türkler uyarılmalıdır.»

Eleştiriler

Hugues de Varines - Bohan, çok takdir ettiği Türk müzecilerini övdükten sonra hiçbirinin yabancı dil bilmediğini söyledi ve çok genç olan bu meslektaşlarının bazı eksiklerine rağmen, birçok Avrupa müzesi için imrenilecek elemanlar olduklarını ekledi. Fransız müzeci bu arada, Türkiye'deki inceleme ve çalışmalarının sonucunu uzun bir rapor halinde Türkiye Milli Komitesinin Başkanı olan Arkeoloji Müzesi Müdürü Raci Temizer'e de yazdığını söylediği gibi eleştirmeler yaptı:

«Türk müzeleri, diyor, Avrupa ölçülerine göre kusursuz. Ama bize kalırsa Türklere kapalı kalmış gibi. Yani, yabancılar ve hele uzmanlar için çok mükemmel olan bu müzeler yeteri kadar öğretici değil. Örneğin, Atatürk Müzesini ele alalım. Modern Türkiye'nin kurucusuna ait hemen bütün eşyalar sergilenmiş. Ancak, Atatürk'ün yaptığı işler, reformlar gösterilmiyor, anlatılmıyor. Ne yabancılar, ne de hattâ Türkler müzeye giderek Atatürk'ün yaptını ve yaptığı işleri öğrenemiyorlar. Öğretici yanı noksan.

Fransız uzmana göre, Türk müzecilerinin bir de etnoloji yanı zavıf kalmış nedense.

Öte yandan Türk - İslâm Eserleri Müzesinin yeni düzenine hayran: «Değil Avrupada, belki dünyada bile böyle bir müzecilik anlayışı yok, olağanüstü bir çalışma sonucu» diyor.

Ayrıca Ankarada Hacettepedeki bir müzede, okul çocuklarının hemen her gün katıldığı gezi ve çalışmalar için de hayranlığını gizlemiyor.

Müzecilerinizi Meksika'ya gönderin

«Müzecilerimizi Meksika'ya gönderin» diye salık veriyor De Varine - Bohan ve arkasından ekliyor:

«Türkiye ile Meksika arasında ortak yönler, sorunlar, benzerlikler var, gerek yapıda, gerekse arkeolojide. Meksika'da da Zencilerle fakirler arasındaki fark büyük. Türk müzecileri Meksika'da, kendi ülkelerinde uygulayabilecekleri pek çok fikir ve biçim bulabilirler.»

Yabancı uzmanlar hakkındaki görüşü de şöyle:

«Türkiye'ye memleketinizi tanımıyan, bilmiyen yabancı uzmanlar çağıracağınız yerde, kendi müzecilerinizi dış ülkelere gönderin; yerinde görüp öğrensinler, sonra da kendi ortam ve çevrelerine uygun olanı Türk görüşü, kafası, gözü, eli ile uygulayabilsinler.»

«Turistik erozyon»

Arkeoloğlar gibi müzeciler de, son yılların büyük akımı olan turistleri iyi gözle görmüyorlar. Bu nedenle «Turistik erozyon» diye adlandırıyorlar, turist dalgalarını.

Arkeolojik yerlerin, hele açıkhava müzelerinin, milli parklar haline getirilmesinde fayda gören modern müzecilik, bunun hem yerli halk, hem de yabancılar için yararlı olduğuna inanıyor. Varine Bohan, Göremedeki parkı buna örnek gösteriyor. Ve de bu gibi parkların müze sayılması gerektiğinden, müze gibi yönetilmesi fikrini savunuyor. Eleman yokluğu halinde de yedeksubaylarla okuryazar erlerden faydalanılabileceğini öne sürüyor. Müzeciye göre Göreme Parkı, 25'e 60 kilometrelik bir alana yayılarak genişletilmelidir.

Tabletlerin başına gelenler

Hugues De Varine Bohan, kendine iş edindiği için çok ilgilendiği ve her halde Türkiyedeki müzeciler çevresinde bilinen bir olayı anlattı.

Türkiyede, Osmanlı İmparatorluğu zamanında, 1906-12 yıllarında, bir Alman Arkeoloji misyonu tarafından Boğazköy kazılarında ortaya çıkarılan tabletlerin başına gelenler çok ilginç. Pişmiş çamurdan yapılmış bu yazılı belgelerin, temizlenmesi, yeniden fırınlanarak okunması amaciyle o tarihlerde bunlardan 10.300'ü İstanbul Müzesi tarafından Berlin'e gönderilmiş. Birkaç yıl sonra da bu tabletlerin Türkiyeye iadesi için İstanbul ile Berlin hükümetleri arasında bir yazışmadır başlamış. Bu yazışmalar sonucunda Almanlar 1919 - 1917 yıllarında 3300 tableti İstanbula göndermişler, ama gerisini alıkoymuşlar. Bu yazışmalar, I. Dünya Savaşından sonra ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile III. Reich Hükümeti arasında yeniden başlamış, tâ 1943'e kadar. Ankaradan gönderilen son yazı 1943 tarihli: Nihayet savaş bitmiş ve yazışmalar da kesilmiş... Belki de, II. Dünya Savaşında Berlin bom bardımanı sırasında tabletler tahrip oldu denilecek şimdi. Kaldı ki bugün, Türkiye ile Doğu Almanya arasında diplomatik ilişkiler de yok. Bu nedenle Dosya İcom'a verildi. İcom şimdi, Doğu Almanyadaki Milli Komite kanalı ile araştırmalara girişecek. Ama yine de fazla iyimser değil. Değil ama, İcom'cular «bir ümit ışığı» görüyorlar: Söz konusu tabletlerin Almanlar tarafından okunduğunu ve yakında metinlerinin yayınlanacağını duymuşlar. «İşte o zaman, verin bakalım Türklerin tabletlerini» diye çıkacağız ortaya diyorlar.

Hugues De Varine - Bohan bunları anlatırken, yine Doğu Berlin Müzesindeki, Bergama'dan götürülen Zeus tapınağını hatırlıyoruz. Ama, Seylan Milli Müzeleri Müdürü Dr. Da Silva ne demiş?

«Şayet meşrû olmıyan yollardan elde edilen bütün tarihi eserler sahiplerine iade edilecek olsa, dünyadaki pek çok müze kapılarını kapamak zorunda kalırdı.»

YILIN KİTABI
İKİNCİ BASKI
BİTİYOR
NADİR NADİ
Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun "Önsöz,,üyle
27 MAYIS'TAN 12 MART'A
20 lira
SİNAN YAYINLARI
Ankara Cad. Güncer Han 45/15
PK. 740 İSTANBUL Tel 27 40 60

Meydan-Larousse
94. sayı çıktı!
(112 sayfa, 20 lira)
DİKKAT:
Bu sayıda renkli ilâve 2 yapraktır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğünden

Üniversitemiz, İşletme Bakım Başmühendisliğinin Personel ihtiyacı ve aranılan şartlar aşağıda belirtilmiştir.

İlgilenenlerin Personel Müdürlüğünden alacakları müracaat formlarını doldurarak sınav gününden önce iade etmeleri ve sınav günü, sınav yerinde hazır bulunmaları gereklidir.

Sınav Tarihi : 28 Ağustos 1972 Saat: 9.30
Sınav Yeri : İşletme Bakım Başmühendisliği

ŞOFÖR
a) Askerliğini yapmış olmak
b) En az beş yıllık ağır vasıta ehliyetine sahip olup, evvelce çalıştığı yerden bonservis getirmek.
c) Trafik suçu bulunmamak.

LÂBORANT
a) Kimya San'at Enstitüsü mezunu
b) Askerliğini yapmış olmak
c) Su tasviye işlerinde tecrübesi bulunma.

KAYNAK TEKNİSYENİ
a) San'at Enstitüsü mezunu
b) Askerliğini yapmış
c) Kaynakçılık üzerinde üç yıllık tecrübesi bulunma.

ELEKTRİK TEKNİSYENİ
a) San'at Enstitüsü Elektrik Bölümü mezunu
b) Askerliğini yapmış
c) Üç yıllık iş tecrübesi bulunmak.

(Basın: A. 12522 · 19555/5941)

Göklerine Hakim Olamayan Milletlerin VATANLARI'da OLAMAZ
HAVA KUVVETLERİNİ GÜÇLENDİRME VAKFI

Manajans: 2572/5938

Orijinal Boyut : 39 * 54 cm